

Forsvarsdepartementet

Høringsvar - Forslag til ny lov om Etterretningstjenesten

Det vises til høringsbrev av 12. november 2018, med høringsfrist 12. februar 2019.

Domstoladministrasjonen konsentrerer sin høringsuttalelse til høringsnotatets pkt. 11.11. om forutgående domstolkontroll.

Forslaget legger opp til at domstolen skal foreta en forutgående legalitetskontroll av bruken av tilrettelagt innhenting. Dette innebærer ifølge forslaget at retten når den behandler Etterretningstjenesten begjæring, skal prøve om lovens vilkår er oppfylt. Retten skal herunder prøve at innhenting ligger innenfor Etterretningstjenestens oppgaver, tilfredsstiller grunnvilkårene for målsøking og målrettet innhenting, og ikke er uforholdsmessig. Domstoladministrasjonen vil ikke kommentere det materielle innholdet i lovforslagets § 8-4.

DA støtter synspunktet om at et krav om forhåndstillatelse fra domstolene utgjør en reell og viktig rettssikkerhetsgaranti. Samtidig kan det være vanskelig for domstolen å etterprøve enkelte av vilkårene i lovforslaget, slik at de øvrige foreslåtte tilsyns- og kontrollsystemene vil fylle en viktig funksjon.

Domstoladministrasjonen støtter forslaget om at domstolkontrollen skal legges til de alminnelig domstolene. Det vises til den utredning som ble gjort av Særdomstolsutvalget i NOU 2017: «Særdomstoler på nye områder – Vurdering av nye domstolsordninger for foreldretvister, barnevernssaker og utlendingssaker». Utvalget fant ikke grunnlag for å foreslå særdomstoler på de rettsområdene de utredet. DA viser til deres vurderinger. Et så snevert fagområde som forhåndsgodkjenning av Etterretningstjenestens søk vil være lite egnet å legge til en særdomstol. Faren for identifisering med Etterretningstjenesten vil være stor dersom dommeren ikke har andre saker i sin portefølje, men kun skal behandle begjæringer om forhåndsgodkjenning i medhold av lov om Etterretningstjenesten. Ut fra foreløpige anslag over saksmengden, ville en særdomstol også blitt liten i forhold til antallet dommere som ville vært nødvendig.

Domstoladministrasjonen ser samtidig behovet for at dommere som skal jobbe innenfor feltet må få opparbeide seg kompetanse. I forbindelse med kompetansebygging i forhold til kjennskap til Etterretningstjenesten må man være oppmerksom på faren for identifisering dersom slik kompetanse skal formidles av Etterretningstjenesten selv. På grunn av kravet til sikkerhetsklarering vil det uansett

være et mindre antall dommere som skal behandle slike saker, og de vil på sikt opparbeide seg erfaring med sakstypen.

Kravet til sikkerhetsklarering gjør det naturlig at Oslo tingrett behandler disse sakene, på tilsvarende måte som PST-sakene som allerede er lagt til Oslo tingrett. Det vil imidlertid påløpe kostnader med å sikkerhetsklarere et tilstrekkelig antall dommere og andre ansatte ved Oslo tingrett.

I statsbudsjettet for 2019 er det bevilget 2,1 millioner kroner for å etablere en gradert rettsal i Oslo tingrett. Domstoladministrasjonen mener det er en viktig forutsetning for domstolskontrollen at det bygges en rettsal i Oslo tingrett som tilfredsstillende kravene til strengt hemmelig etter sikkerhetsloven. Bevilgningene som er gitt over statsbudsjettet er etter beregninger av kostnader til et rom som tilfredsstillende kravene til hemmelig etter sikkerhetsloven. Det er blant annet behov for en gradert rettsal for å kunne gjennomføre muntlige forhandlinger, jf. lovforslaget § 8-3. Domstoladministrasjonen anser det som uaktuelt at dommere, i mangel av en gradert rettsal, må benytte seg eksempelvis av Etterretningstjenestens lokaler for å gjennomføre muntlige forhandlinger. Dette blant annet på bakgrunn av faren for identifikasjon med Etterretningstjenesten. Den særskilte advokaten må videre ha tilgang til et leserom som tilfredsstillende samme nivå for å kunne sette seg inn i sakens dokumenter forut for rettsmøtet.

I lovforslaget er det ikke lagt opp til at begjæringene må individualiseres. Det fremgår av forslaget i § 8-2 første ledd at begjæringen skal være skriftlig og «angi hva eller hvem innhentingene retter seg mot og opplysninger om det rettslige og faktiske grunnlaget for innhentingene». Kravene som stilles til individualisering av begjæringene vil få direkte konsekvens for antallet begjæringene som fremmes for retten. Departementet har i forlengelsen av dette antatt at med et slikt krav til individualisering vil det kunne bli aktuelt med en til to begjæringene i uka. Domstoladministrasjonen vil påpeke at det ut fra lovforslaget vil være vanskelig å ha en formening om antallet begjæringene som vil bli fremmet for retten, og ikke minst omfanget og kompleksiteten av hver begjæring. Selv om det fremgår av forslaget § 8-1 annet ledd annet punktum at kjennelsen skal begrunnes, kan det tenkes at en til to omfattende begjæringene i uka, kan være like arbeidskrevende som flere kortere begjæringene. I hvert fall i en oppstartsfasen frem til Etterretningstjenesten har utarbeidet en mal for begjæringene, og dommerne har opparbeidet seg erfaring med fagfeltet, må det antas at hver enkelt begjæring vil være arbeidskrevende for domstolen. Det må derfor i forbindelse med bevilgningene til Oslo tingrett tas tilstrekkelig høyde for dette, og at dommerne som blir tillagt denne oppgaven i starten også må bruke tid til å skaffe seg kompetanse om fagfeltet. Det vil også være behov for å etablere et lite fagmiljø som spesialisere seg på saksområdet.

Domstoladministrasjonen har ingen særskilte kommentarer til forslaget § 8-5 om oppnevning av særskilt advokat, § 8-6 om varighet eller § 8-10 om hastekompetanse.

Når det gjelder anke i forslaget § 8-9 antar Domstoladministrasjonen at det er tilstrekkelig å vise til at straffeprosessloven kapittel 26 gjelder så langt reglene passer. En presisering av hvilke bestemmelser i straffeprosessloven kapittel 26 som er aktuelle vil gjøre bestemmelsen uoversiktlig. Ankekompetansen er lagt til Etterretningstjenesten og den særskilte advokaten. Det vil dermed være forholdsvis få personer som har ankekompetanse og Domstoladministrasjonen antar at disse ikke vil ha behov for en nærmere presisering i loven av hvilke regler som passer. Hensynet til andre som leser loven kan heller ikke medføre et behov for en ytterligere presisering.

Det fremgår av forslaget § 8-7 annet ledd at «Domstolen skal sørge for at informasjon og dokumenter med høyeste sikkerhetsgrad kan behandles i henhold til sikkerhetsloven hos domstolen som ledd i skriftlige og muntlige forhandlinger.» For at Oslo tingrett, og evt. Borgarting lagmannsrett ved en anke, skal kunne etterleve dette, er det behov for ytterligere midler utover det som er bevilget til en gradert rettssal i Oslo tingrett i statsbudsjettet for 2019. Domstolene er i ferd med å digitalisere sin saksbehandling gjennom prosjektet Digitale Domstoler. Det vil dermed være en forventning om at også saksbehandlingen i saker med gradert informasjon i fremtiden skal kunne skje digitalt. Det er derfor viktig at det i forbindelse med etableringen av en gradert rettssal også etableres nødvendig infrastruktur for å legge til rette for elektronisk kommunikasjon inn til denne rettssalen. Det vil i såfall også være behov for et eget teknisk rom i tilknytning til den graderte rettssalen.

Det er på nåværende tidspunkt ikke mulig å fastsette omkostningene for å etablere en gradert rettssal, teknisk rom og leserom som tilfredsstillende kravene som fremgår av sikkerhetsloven. En foreløpig estimering av omkostningene for prosjektering og bygging av gradert rettssal, leserom og teknisk rom vil ligge i størrelsesorden 6 millioner NOK. Domstolen har ikke midler til dette selv innenfor tildelt budsjett.

Forslaget medfører en ytterligere oppgave for Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett. Lønnsutgifter per årsverk inkl. arbeidsgiveravgift, ferielønn, pensjonsforpliktelse og andre utgifter er kr. 1 650 000 for en lagdommer, kr. 1 550 000 for en tingrettsdommer og kr. 700 000 for en saksbehandler.

Domstoladministrasjonen har vært i kontakt med Oslo tingrett og de har ut fra omfanget av saker som er skissert i høringsnotatet spilt inn et behov for 1 dommer og 0,5 saksbehandlerårsverk for å behandle disse sakene. Borgarting har beregnet at eventuelle anker over kjennelser vil medføre et behov for 55 dommerdagsverk, omtrent 0,25 dommerårsverk, og 15 saksbehandlerdagsverk, omtrent 0,07 saksbehandlerårsverk.

Domstol - årsverksbehov	Dommerbehov (årsverk)	Saksbehandlerbehov (årsverk)
Borgarting lagmannsrett	0,25	0,07
Oslo tingrett	1	0,5

Domstol	Lønnsutgifter
Behov Borgarting lagmannsrett	461 000
Behov Oslo tingrett	1 900 000
Sum	2 361 000

Uten tilførsel av friske midler vil saksbehandlingstiden for domstolens andre saker øke.

Med hilsen

Bård Tønder
styreleder

Sven Marius Urke
direktør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Kopi til:

Siri Horgen Hinze

Forsvarsdepartementet